

Stoicizam: filozofska inspiracija za razvoj leaderskih vještina u odnosima s javnošću

---

Dumančić, Marita

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:685306>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Marita Dumančić

**STOICIZAM: FILOZOFSKA
INSPIRACIJA ZA RAZVOJ LIDERSKIH
VJEŠTINA U ODNOSIMA S JAVNOŠĆU**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

MARITA DUMANČIĆ

**STOICIZAM: FILOZOFSKA
INSPIRACIJA ZA RAZVOJ LIDERSKIH
VJEŠTINA U ODNOSIMA S JAVNOŠĆU**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivana Greguric Knežević

Zagreb, 2024.

Sažetak

Ovaj rad istražuje potencijal stoicizma kao filozofske inspiracije za razvoj leaderskih vještina u odnosima s javnošću. Kroz analizu ključnih načela stoicizma i njihovu primjenu u suvremenom liderstvu, rad pokazuje kako stoička filozofija može unaprijediti sposobnost lidera da se nose s izazovima, donose promišljene odluke i ostvare kvalitetnu komunikaciju s javnošću. Dio ovoga rada posvećen je primjeni stoicizma u stvaranju otpornosti i emocionalne stabilnosti kod lidera, što doprinosi učinkovitijem upravljanju timovima i organizacijama.

Ključne riječi: Stoicizam, leaderske vještine, odnosi s javnošću, filozofija, vođenje

Abstract

This paper explores the potential of Stoicism as a philosophical inspiration for developing leadership skills in public relations. Through an analysis of key Stoic principles and their application in modern leadership, the paper demonstrates how Stoic philosophy can enhance leaders' ability to handle challenges, make wise decisions, and achieve quality communication with the public. A part of this thesis is given to the application of Stoicism in fostering resilience and emotional stability in leaders, which contributes to more effective management of teams and organizations.

Keywords: Stoicism, leadership skills, public relations, philosophy, leadership

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Kratki povijesni pregled stoicizma	6
3. Poveznica filozofije i liderstva	10
4. Temeljne karakteristike lidera.....	13
5. Komunikacija i vizija u liderstvu.....	17
6. Liderstvo i PR u kriznim vremenima	19
8. Zaključak	21
Bibliografija.....	22

1. Uvod

U suvremenom svijetu brzih promjena i visokog faktora neizvjesnosti, lideri se suočavaju s izazovima koji zahtijevaju ne samo strateško razmišljanje, već i emocionalnu stabilnost. U takvom okruženju, drevna filozofija stoicizma nudi lekcije koje mogu biti ključne za razvoj vještina vođenja, osobito u kontekstu odnosa s javnošću. Stoicizam, kao škola misli koja naglašava samokontrolu, racionalnost i unutarnji mir, pruža alate koji liderima omogućuju ostati usredotočeni i smireni, čak i prilikom dubokih kriza i pritisaka bilo interno ili iz vanjskog svijeta. Očima stoika i njihovim načinom razmišljanja moguće je promišljati o načinima na koje filozofija može oblikovati lidera sposobnog ne samo reagirati na vanjske faktore, već i proaktivno voditi organizaciju ili zajednicu prema održivom i kontinuiranom uspjehu. Ovaj rad istražuje kako stoicizam može poslužiti kao inspiracija za razvoj liderskih vještina, s posebnim naglaskom na njegovu primjenu u odnosima s javnošću.

Rad je strukturiran tako da pruža teorijski pregled stoicizma te implikacije na osobni razvoj i liderstvo. Nakon toga, fokus se prebacuje na analizu kako se stoicizam može integrirati u suvremene teorije liderstva, s posebnim naglaskom na odnose s javnošću. U završnom dijelu, rad će ponuditi konkretne primjere i studije slučaja koji ilustriraju primjenu stoicističkih načela u vođenju i komunikaciji s javnošću s naglaskom na krizne situacije.

Metode korištene u izradi rada uključuju istraživanje relevantne literature iz područja filozofije, s posebnim fokusom na stoicizam, kao i proučavanje suvremenih teorija vođenja. Ova kombinacija teorijskog pregleda i analize primjene omogućit će dublje razumijevanje potencijala stoicizma kao inspiracije za razvoj liderskih vještina u kontekstu odnosa s javnošću.

2. Kratki povijesni pregled stoicizma

Filozofska škola stoicizma datira još u period antičke Grčke u 3. st. pr. Kr. Ryan Holiday u svojoj knjizi *Lives of a Stoics: The Art of Living from Zeno to Marcus Aurelius* prikazuje detaljan povijesni presjek od začetnika stoičke filozofije u antičkoj Grčkoj sve do Rimskog carstva (Holiday i dr., 2022, iz uvoda, str. IX).

Holiday ističe kako je njihova i danas vrlo potrebna filozofija nije samo filozofija misli i ideja već je vrlo praktična. Kao četiri temeljne vrline spomenute filozofije navodi hrabrost, umjerenost, pravdu i mudrost (Holiday i dr., 2022, iz uvoda, str. X).

Štoviše, autor se u prethodnom ulomku osvrće na četiri vrline iz kojih svi koji proučavaju stoičku filozofiju mogu naučiti iz praktičnih primjera stoika i njihovog rada jednako puno kao iz čitanja njihovih svojevrsnih.

Tijekom povijesti stoičkom filozofijom bavili različiti profili ljudi, od Marka Aurelija koji je bio poznati moćni car Rimskog carstva, sve do Epikteta, koji je bio marginalno različitog društvenog statusa, no njegova djela i riječi inspirirale su mnoge, pa tako i cara Marka Aurelija navodi Holiday u svome djelu (Holiday i dr., 2022, iz uvoda str. XI).

Značenje pojma „stoicizam“, kako objašnjava Holiday, može se različito shvatiti prema početnom slovu kojim je sama riječ napisana. Tako je Stoicizam velikim početnim slovom proglasio snažnom filozofijom punom hrabrih ljudi i mudrih misli vodilja i smjernica za život (Holiday i dr., 2022, iz uvoda XI).

Autor u tekstu uvoda, između ostaloga ističe važnost Cicerona i Senece u očuvanju i prenošenju mudrosti Stoicizma. Tvrdi kako je Ciceron je posvetio veliki dio svog života proučavanju i dokumentiranju učenja ranijih Stoika, dok je Seneca u svojim djelima sačuvao mnoge citate i anegdote koje bi inače bile izgubljene. Iako nemamo uvijek čvrste dokaze za sve te navode, autor Holiday naglašava da one i dalje pružaju važne moralne lekcije. Filozofija, a poglavito filozofija stoika, prema autoru, treba odgovoriti na ključno pitanje – kako živjeti.

„Ono što su stoici tražili, a za čime i dan danas tragamo, bila je svjetlost koja kao životna vodilja. Kao što i mi želimo, željeli su spoznati kako pronaći smirenost, svrhu, samokontrolu i sreću. Ovo putovanje, bilo da počinje u staroj Grčkoj ili suvremenoj Americi, bezvremensko je. Ono je ključno. Ono je teško. Zato se pitamo, kao što su se stoici pitali: Tko mi može pomoći? Što je ispravno? Gdje je pravi sjever“ (Holiday i dr., 2022, iz uvoda str. XIV).

Još iz doba Platonovih ideja, postojala je zamisao tzv. „vladara filozofa“. Premda su stoici bili bliski s temom moći, nisu se nalazili direktno na poziciji vladara. Uz to, postojao je tračak nade kako će svaki idući vladar biti dobar vladar, koji će mariti o svojim ljudima koje vodi, koji će imati moć slušanja, ali kroz povijest ispostavilo se kako apsolutna moć može potencijalno loše utjecati na pojedinca, tako Holiday navodi neke od poznatih povijesnih imena kao što su Cezar, Oktavijan, Neron i slični (Holiday i dr., 2022, 279).

Iz prethodnog Holidayeva ulomka, ideja "vladara filozofa" bila je naizgled privlačna, no rijetko se ostvarivala u praksi, među stoicima, budući da su sami stoici često izbjegavali pozicije moći. Štoviše, iako su postojala očekivanja da će svaki novi vladar biti pravedan i brižan, povijest je pokazala kako apsolutna moć često može iskriviti percepciju realnosti i moralni kompas pojedinca.

Marko Aurelije, rođen kao *Marcus Catilius Severus Annius Versus*, susreo se sa životnim izazovima i nedaćama od svoje treće godine. Nakon smrti njegova oca Marka Anija Vera, odgojili su ga njegovi djedovi i u ranoj je dobi pokazivao iznimne karakteristike poput iskrenosti i jezične britkosti. Na temelju njegovih iznimnih akademskih uspjeha, primijetio ga je i sam car Hadrijan što je prethodilo upravo Hadrijanovoj odluci da mladog sedamnaestogodišnjeg Marka Aurelija pripremi za budućeg novog cara Rimskog carstva (Holiday i dr., 2022, 280).

Hadrijan je 25. veljače 138. godine, kao što je to nekoć bila praksa u antičkom Rimu, posvojio 55-godišnjeg Antonina Pija. Antonin je, zauzvrat caru Hadrijanu, posvojio Marka Aurelija kako bi Aurelije pravomoćno postao članom carske obitelji. Kako Hadrijan nije imao biološke djece, njegovom smrti na njegovo mjesto došao je upravo Antonin Pio i vladao do svoje smrti nakon koje je na njegovo mjesto ustupio Marko Aurelije. Marko Aurelije, iako sretan zbog iznimne časti i uloge koja mu je dodijeljena, zapravo nije bio prepravljen srećom, već žalosti, jer se prvotno više želio baviti pisanjem

ili samom filozofijom za kojom pokazuje afirmativno zanimanje od svoje rane dobi (Holiday i dr., 2022, 281).

„Biti proglašen kraljem — imati ogromnu moć koja na raspolaganju u tako ranoj dobi— na neki način činilo je Marka Aurelija boljom osobom. Ovo je jedan potpuno neobičan događaj u ljudskoj povijesti—kako jedan čovjek nije krenuo putem svih ostalih kraljeva—može se objasniti jednom stvari: stoicizmom“ (Holiday i dr., 2022, 282).

Ono što Holiday ističe o Marku Aureliju jest upravo to da je njegovo filozofsko promišljanje proizlazilo upravo iz tog što se bavio godinama upravo filozofijom. Čitavo njegovo značajno djelo *Meditacije* ispunjeno je ne samo njegovim mislima, već i citatima drugih velikih stoičkih filozofa, poput priča i citata o Sokratu, Epiktetu, Aristofanu, Zenu i dr. Isto djelo zapravo direktno prikazuje mudrost koju je učenjem naslijedio i dalje tumačio od strane svojih prethodnika (Holiday i dr., 2022, 288).

„Naslov '*Meditacije*', koji potječe iz 167. godine n.e., prevodi se *ta eis heauton*, odnosno '*za sebe*'. Naziv savršeno odražava bit knjige budući da je Aurelije zaista pisao za sebe, što svatko tko je pročitao *Meditacije* može lako osjetiti.“ (Holiday i dr., 2022, 288).

Čitajući djelo *Meditacije*, već u Prvoj knjizi *Meditacija*, Marko Aurelije piše o svim važnim osobama u svom životu te osobine koje su obilježile njegove bitne osobe te reflektira što je on od njih naučio.

„Od tutora: da nisam postao ni Zelen ni Modar navijač na utrkama, da se nisam priklanjao ni Lakima ni Teškima u amfiteatru; trpjeti bol i imati malo potreba; raditi vlastitim rukama i gledati svoja posla; biti gluh na zloćudne glasine“. (Aurelije, 2017, 19).

Premda je djelo „*Meditacije*“ primarno napisano kao dnevnik samog Marka Aurelija, a ne za javnost, ono je, prema Holidayu, iznimno djelo upravo radi svoje bezvremenske aktualnost. Bez obzira na to što „*Meditacije*“ datiraju u period prije nove ere, preživjele su mnoga stoljeća i svejedno su i dan danas djelo iz kojeg čitatelj uči i pomaže sebi u svojim svakodnevnim izazovima. (Holiday i dr., 2022, 289).

„Što nas onda može pratiti na našem putu? Jedno i samo jedno: filozofija. To iziskuje božansko u nama očuvati neozljeđenim i daleko od zala, umijeca uzitaka i patnje, iziskuje ništa ne činiti besciljno, bez istine ili vierodostojnosti, već djelovati neovisno o propustu drugih. (...) Sve je to u skladu s prirodom - a u skladu s prirodom nema nikakva zla” (Aurelije, 2017, 38).

Holiday u zaključku svog djela daje za primjer Sokrata koji svoje tadašnje učenike nije podučavao na način učitelja koji s katedre podučava učenike koji sjede u svojim klupama i slušaju njegova predavanja. Sokrat ih je vodio među ljude, učio ih praktičnoj primjeni filozofije što je poveznica i karakteristika upravo stoičke filozofije koja je, iako zapisana, svoj puni potencijal ostvaruje upravo dijelima, odnosno praktičnom primjenom (Holiday i dr., 2022, 302).

Ovim poglavljem napravljen je povijesni pregled filozofije stoicizma i najvažnijih karakteristika stoicizma koje se mogu ili bi se trebale prepoznati i u suvremenim principima liderstva, vođenja, upravljanja i odnosima s javnošću.

3. Poveznica filozofije i liderstva

Još tridesetih godina prošlog stoljeća, iznosile su se razne definicije pojma „liderstvo“, a pojam je bilo moguće definirati na različite načine. Northouse definira pojam liderstva na sljedeći način: „Liderstvo je proces kojim pojedinac utječe na grupu pojedinaca kako bi postigli zajednički cilj“ (Northouse, 2021, 59).

Prema Northouseu, liderstvo se može objasniti pojmovima: liderstvo kao proces, utjecaj, grupa i zajednički ciljevi. Pojam liderstvo kao proces objašnjava kako liderstvo nije karakteristika već se događa između pojedinca koji sebe definira kao vođu i njegovih sljedbenika, a može se okarakterizirati procesom jer vođa ne utječe samo na svoje sljedbenike, već sljedbenici utječu i na samog vođu. Time želi objasniti kako liderstvo ne funkcionira u jednome smjeru, već je riječ o dvosmjernoj komunikaciji i interakciji (Northouse, 2021, 59).

Prema Manningu i Curtisu, koncept vođenja istovremeno je trenutani i bezvremenski. U jednom ili drugom obliku, proces vođenja bio je središnji za ljudsku interakciju od početka društva. Ističu kako izvrsnost u vođenju zahtijeva sposobnost privlačenja sposobnih ljudi, motiviranja da daju svoj maksimum te rješavanja problema koji se javljaju. To su teški zadaci, što objašnjava zašto je učinkovito vođenje rijetko i zašto poštujemo one koji u njemu uspijevaju (Manning; Curtis, 2012, 1)

Ako ne postoji utjecaj, ne postoji ni liderstvo. Upravo pomoću svojevrsnog utjecaja lider može utjecati na svoje sljedbenike. Prostor u kojem liderstvo najprirodnije pronalazi svoje mjesto su različite društvene skupine, odnosno grupe. Liderstvo se očituje upravo spomenutim utjecajem lidera na skupinu sljedbenika koji dijele zajednička razmišljanja, bilo da je riječ o maloj skupini ili čitavoj velikoj organizaciji (Northouse, 2021, 59).

Također, Northouse ističe kako lideri posvećuju interes i prema zajedničkim ciljevima koje dijele sa svojom skupinom sljedbenika, odnosno imajući zajedničku potrebu ka ostvarenju nekog cilja (Northouse, 2021, 59).

Northouse isto tako pojam moći povezuje s liderstvom jer je dio procesa utjecaja. Navodi kako je moć sposobnost ili potencijal za ostvarenje utjecaja. Ljudi imaju moć kada imaju sposobnost utjecati na uvjerenja, stavove i postupke drugih.

„Suci, liječnici, treneri i učitelji primjeri su ljudi koji imaju potencijal utjecati na nas. Kada to čine, koriste svoju moć, resurs na koji se oslanjaju kako bi ostvarili promjenu u nama“ (Northouse, 2021, 63).

Analogno s Northouseovim zaključkom o društvenim skupinama koje posjeduju moć i na taj način mogu utjecati na druge, na vrlo sličan način i filozofi stoici utječu na svoje sljedbenike koji im se svjesno pridruže i odluče pratiti njihovu filozofiju. Možemo reći kako i značajni filozofi, budući da utječu na velike društvene skupine i formiraju njihove misli i ideje, *a priori* posjeduju moć.

Northouse navodi kako se pojam moći često se poistovjećuje s liderstvom. Lideri, bez obzira jesu li dobri ili loši, posjeduju svojevrsnu moć nad drugima, a moć može omogućiti i prostor unutar kojega ljudi mogu zloupotrijebiti svoju poziciju u korist osobnih ciljeva i ideologije koji nisu nužno pozitivnog utjecaja na njihove sljedbenike navodeći primjer Hitlerove ideologije (Northouse, 2021, 63).

S druge strane, Holiday navodi na primjeru Marka Aurelija koji se za vrijeme svoje vladavine odupirao negativnom efektu moći i u svim velikim krizama s kojima se susretao ostao je staložen. Takve rezultate je postizao upravo zahvaljujući praksi pisanja i reflektiranja svojih misli (Holiday i dr., 2022, 288).

Po Manningu i Curtisu razlikujemo tri tipa liderstva: učitelji, heroji i vladari. Učitelji su svojim podučavanjem uvelike utjecali na svoje sljedbenike. Primjeri takvih tipova lidera antički su filozofi poput Platona ili Sokrata. Heroji su bili značajni po svojim iznimnim remek-djelima ili znanstvenim postignućima. Karakteristike ovoga tipa lidera pronalazimo u povijesnim ličnostima kao što su Beethoven, da Vinci, Darwin ili Einstein. Na kraju, vladari kao tipovi lidera pokazivali su svoju moć vladajući nad zemljom i narodom kao što su to činili Julije Cezar, Luji XVI i sl. (Manning; Curtis, 2012, 3).

Murray tvrdi kako ključni faktor uspješnog lidera leži upravo u kvalitetnoj komunikaciji. Upravo u načinu komunikacije lidera prema članovima svoje grupe može se razlikovati dobar pristup od onog lošeg. Lideri svojim vodstvom mogu sljedbenike inspirirati

vlastitim primjerom kako bi i oni sami postigli ciljeve i bili bolje osobe. Oni su i sami spremni značajno doprinijeti svojoj organizaciji stvarajući zdravu radnu atmosferu, a zajednica u takvom okruženju puno je efektivnija u radu i u dostavljanju željenih usluga na dobrobit čitave organizacije (Murray, 2013, 2).

S druge strane, navodi Murraya, ako lider bezuspješno komunicira unutar zajednice koju vodi, može doći do stvaranje nezdrave radne atmosfere ispunjene lošom komunikacijom i vrlo nekvalitetnom motivacijom za radom i postizanjem željenih ciljeva. (Murray, 2013, 2).

4. Temeljne karakteristike lidera

Prema Northouseu, temeljne karakteristike lidera mijenjale su se od sredine prošlog stoljeća sve do danas. Danas navodi pet temeljnih osobina lidera a to su: inteligencija, samopouzdanje, determiniranost, integritet i društvenost (Northouse, 2021, 89).

Prva se karakteristika, inteligencija, reflektira u verbalnom izražavanju, sposobnosti opažanja kao i logičkom zaključivanju lidera kao pojedinca (Northouse, 2021, 89).

Samopouzdanje, prema Northouseu, pomaže lideru da se ostvari u svojoj ulozi. Daje mu prostor za samosvijest i vjeru da on kao pojedinac može ostaviti trag u zajednici (Northouse, 2021, 91).

Također, kao primjer uspješnog lidera 21. stoljeća ističe Stevea Jobsa, osnivača i direktora Applea ali i kreatora cjelokupne Appleove filozofije branda. Jobs je svojim uvjerenjima u proizvod koji želi plasirati srušio predrasude njegovih suradnika strogo vjerujući da će proizvod koji želi plasirati uspjeti na tržištu (Northouse, 2021, 91).

Osobina koja je također zajednička mnogim liderima, jest determiniranost, odnosno odlučnost. Odlučnost Northouse opisuje kao želju da se posao obavi i uključuje karakteristike poput inicijative, ustrajnosti, dominacije i energije. Ljudi s odlučnošću spremni su se zauzeti za sebe, proaktivni su i imaju sposobnost ustrajati suočeni s preprekama. Biti odlučan uključuje pokazivanje dominacije u situacijama kada je potrebno usmjeravati sljedbenike (Northouse, 2021, 92).

Sljedeća važna temeljna osobina lidera jest njihov integritet koji lider ostvaruje postavljajući se vjerodostojnim i iskrenim prema svojoj zajednici, poglavito ako preuzima odgovornost za vlastite postupke. Uz sve to su odani i pouzdani zajednici koja im daje svoje potpuno povjerenje (Northouse, 2021, 93).

Posljednja temeljna karakteristika lidera, prema Northouseu, jest društvenost. Društvenost autor opisuje kao sklonost vođe da traži ugodne društvene odnose. Vođe koji pokazuju društvenost su prijateljski, otvoreni, uljudni, taktični i diplomatski. Oni su osjetljivi na potrebe drugih i pokazuju brigu za dobrobit drugih. Društveni vođe imaju

dobre komunikacijske vještine i stvaraju suradničke odnose sa svojim sljedbenicima“ (Northouse, 2021, 93).

Prema Manning i Curtisu, razlikujemo deset osobina lidera (Manning; Curtis, 2012, 30):

1. vizija,
2. sposobnost,
3. entuzijazam,
4. stabilnost,
5. briga za druge,
6. samopouzdanje,
7. ustrajnost,
8. vitalnost,
9. karizma i
10. integritet

Prva od istaknutih osobina jest vizija, kojoj ću se detaljnije posvetiti u idućem poglavlju. Nakon vizije slijedi sposobnost koja se kod lidera očituje i poznavanju ekspertize kojoj je posvetio svoju karijeru. U suprotnom može izgubiti poštovanje svojih sljedbenika (Manning;Curtis,2013,30). Lider treba konstantno ulagati i u svoje znanje, biti neovisan u donošenju temeljnih odluka i iznova se pitati je li ažuran u pogledu aktualnosti vezanih za područje kojim se bavi, koliko je kompetentan u području i sl. (Manning; Curtis, 2013, 30).

Sljedeća važna osobina lidera prema Manningu i Curtisu jest entuzijazam a definiraju ga kao oblik persuazije koji rezultira time da se ciljevi i želje lidera projiciraju na sljedbenike njegove grupe. Entuzijazam, tvrde Manning i Curtis je zarazan poput drugih ljudskih emocija kao što su smijeh, radost i sreća. Entuzijazam koji pokazuje vođa generira entuzijazam kod njegovih sljedbenika (Manning; Curtis, 2013, 31).

Stabilnost jest osobina koju svaki lider mora usavršiti. Stabilnost lidera omogućuje uključenost u sve probleme i racionalno rješavanje istih uslijed emocionalnih nestabilnosti (problem s alkoholom, novcima ili u privatnim odnosima) (Manning; Curtis, 2013, 31).

Iduće temeljne osobine prema Manningu i Curtisu su ustrajnost i briga za druge. Lider bi trebao brinuti o drugima. Na sebe, tvrde, ne bi trebao gledati kao osobu koja je iznad ljudi, članova njegove organizacije, već bi trebao gajiti iskrenu brigu i želju za dobrobit ljudi unutar zajednice u kojoj se nalazi (Manning; Curtis, 2013, 31).

„Brižni vođa nikada ne ruši, ne omalovažava ili ne umanjuje ljude. Vođa također mora posjedovati poniznost i nesebičnost do te mjere da, kad god je moguće, interesi drugih budu stavljeni na prvo mjesto. Briga za druge zahtijeva strpljenje i slušanje, a rezultat je povjerenje, temelj odanosti. Odanost prema sljedbenicima stvara odanost prema vođi; a kad zadaci postanu zaista teški, odanost je ono što pobjeđuje“ (Manning; Curtis, 2013, 31).

Ustrajnost jest osobina koja će lideru služiti poput pokretačke snage kako bi ostao odlučan u svim teškim zadacima dok se ne privedu kraju. Osobina ustrajnosti vrlo je važna uslijed promjena bilo u organizacijama ili drugim društvenim skupinama. Sama. Težina ustrajnosti očituje se u citatu Niccola Machiavellija koji glasi: „Ne postoji ništa teže u ruke uzeti, opasnije voditi ili neizvjesnije u pogledu uspjeha nego preuzeti vodstvo u uvođenju novog poretka stvari“. (Manning; Curtis, 2013, 31).

Posljednje osobine prema Manningu i Curtisu su vitalnost i karizma. Bez obzira na svoje godine, vođe često imaju karakteristike energičnih, vitalnih, fizički i mentalno osposobljenih osoba. Lider mora redovito brinuti o svom zdravlju koje mu omogućuje uspješno obavljanje svih ostalih zadataka na drugim životnim poljima. Navode mnoge poznate primjere koje su do svojih posljednjih godina bili vitalni i energični bez obzira na dob poput Ivana Pavla II., Franklin D. Roosevelt ili Hellen Keller (Manning; Curtis, 2013, 32).

Karizmatičnost jest, navode autori, posebna osobina koja budi u drugima potrebu slijediti pojedinca uopće ostvariti interes. Poznata je karakteristika kod mnogih vođa kroz povijest kao što s to bili Julije Cezar, Elizabeta I. i sl.

„Optimizam, osjećaj avanture i predanost cilju osobine su koje se nalaze kod karizmatičnih vođa. To su kvalitete koje oslobađaju potencijal drugih i iznose njihove energije“ (Manning; Curtis, 2013, 32).

Također, prema Northouseu, poznat je pojam 'karizmatškog liderstva', a sam pojam je privukao pažnju mnogih istražitelja (Northouse, 2021, 268).

Northouse ističe kako je Max Weber pružio najpoznatiju definiciju karizme kao posebne osobne karakteristike koja osobi daje nadljudske ili iznimne moći i koja je rezervirana za nekolicinu, božanskog je podrijetla i rezultira time da se osobu tretira kao vođu“ (Northouse, 2021,268).

Osim seta temeljnih vlastitih osobina koje definiraju svakog lidera, prema Northouseu, karizmatški lideri u svojem vodstvu često demonstriraju specifičnu vrstu ponašanja. Navodi kako je prva karakteristika takvog ponašanja snažni uzor za uvjerenja i vrijednosti koje žele da njihovi sljedbenici usvoje. Na primjer, Gandhi je zagovarao nenasilje i bio je uzoran model građanske neposlušnosti. Drugo, navode autori, karizmatški vođe svojim sljedbenicima izgledaju kompetentno. Treće, oni artikuliraju ideološke ciljeve koji imaju moralne konotacije. Poznati govor Martina Luthera Kinga Jr.-a "Imam san" primjer je ove vrste karizmatškog ponašanja. (Northouse,2021,268).

5. Komunikacija i vizija u liderstvu

Prema Falkheimeru i Heidu, lideri u svojoj komunikaciji često koriste simbolizam. Na taj način stvaraju zajedničko iskustvo koje dijele sa svojom zajednicom i utječu na njih kako bi mogli postići ciljeve koji su u planu neke organizacije (Falkheimer; Heide, 2022, 366).

Prema Manningu i Curtisu, svaki lider ima iznimnu želju da postigne neku razliku svojim djelovanje i stvori nešto što već prethodno nije postojalo, a to zapravo predstavlja pojam vizije (Manning; Curtis, 2012, 62).

„Vizija onoga što bi moglo i trebalo biti osnovna je sila koja omogućava vođi da prepozna što mora biti učinjeno i da to učini. Vizija inspirira druge i uzrokuje da vođa prihvati dužnosti vođenja, bilo da su ugodne ili neugodne. Osjećaj vizije posebno je moćan kada utjelovljuje zajednički cilj—prevladavanje tiranije, iskorjenjivanje gladi ili poboljšanje ljudskog stanja“ (Manning; Curtis, 2012, 30).

Najvažnija uloga lidera jest da razvije uvjerljivu sliku koja jasno prikazuje budućnost i njegovu ideju kao podlogu za težnju tom idealu, ali bi sama ideja trebala biti opipljiva i njegovim sljedbenicima (Manning; Curtis, 2012, 62).

Manning i Curtis uzimaju za primjer uspješnog Henryja Forda te citiraju njegovu izjavu kako je on došao do vizije automobila koji će služiti velikoj masi korisnika, a prethodnica njegovom, kasnije vidljivom uspjehu, bila je vizija (Manning; Curtis, 2020, 62):

"Izgradit ću motorni automobil za velike mase konstruiran od najboljih materijala, od strane najboljih ljudi koji se mogu angažirati, prema najjednostavnijim dizajnima koje moderna inženjerska znanost može osmisliti (...) po tako niskoj cijeni da nijedan čovjek s dobrom plaćom neće biti nesposoban posjedovati ga i uživati s obitelji u blagoslovu sati i sati ugodnog rada u božanstvenim radnim prostorima“ (Manning; Curtis, 2012, 62).

Osim vizije, bitan faktor liderstva je prezentacija samoga sebe prema drugima bilo interna prezentacija članovima unutar svoje zajednice ili komunikacija „na van“ prema masovnoj publici i medijima, koja većini ne predstavlja najugodnije iskustvo. Međutim, takva je komunikacija sastavni dio njihovog zanimanja (Murray, 2013, 174).

Komunikacija ima izniman utjecaj na cjelokupnu sliku lidera. Kako navodi Murray, susreo se s mnogim slučajevima u kojemu je samo jedan nepromišljeni komentar lidera – govornika mogao koštati čitave reputacije (Murray,2013,175).

Daje za primjer hipotetsku situaciju fiktivnog vođe koji je, postigavši izniman uspjeh na tržištu dionica, kao i inovacijama na kojima radi, trebao održati javni govor pred bitnom publikom uz prisustvo svih medija iz neke države svijeta (Murray, 2013, 175). U jednom trenutku osjeća nalet samopouzdanja koji se manifestira u pretjerivanjem i pretjeranim ekspresijama pošalicama i vlastitim stavovima nad nekom temom, koji se potencijalno mogu isčitati i pogrješno (Murray,2013,175).

Prema Falkeheimeru i Heidu, komunikacija liderstva promatrala se kroz aspektima vještina, osobina i stilova liderstva (Falkheimer; Heide, 2022, 367).

„Teorije situacijskog i relacijskog liderstva sugeriraju da moć pozicije, struktura zadatka i dinamičan odnos između lidera i zaposlenika igraju ključnu ulogu u definiranju učinkovitosti komunikacije lidera“ (Falkheimer; Heide, 2022, 367).

6. Liderstvo i PR u kriznim vremenima

Strategijsko komuniciranje pojam je koji je postao sve značajni u analizama komunikacije, ali i prisutniji u području različitih oblika komunikacije poput komunikacije u organizaciji, poslovnoj komunikaciji, odnosima s javnošću, korporativnoj komunikaciji i sl (Falkheimer; Heide, 2022, 14).

Falkheimer i Heide navode primjer globalne javnozdravstvene krize COVID-19 u kojoj je interna komunikacija bila od iznimne važnosti, iako je već dugi niz godina raznim istraživanjima dokazano kako kvalitetna interna komunikacija donosi pozitivne rezultate i za zaposlenike i organizaciju, kao i angažiranost, inovativnost itd. Također, navode tri dimenzije interne komunikacije – korporativna interna komunikacija, komunikacija lidera i sama komunikacija među zaposlenicima (Falkheimer;Heide,2022,366).

U posljednjih nekoliko desetljeća, komunikacija lidera se češće analizirala u znanstvenim radovima u području odnosa s javnošću. „Lideri su prepoznati kao primarni komunikacijski agenti svojih organizacija. Komunikacija je neodvojiv i kritičan aspekt vođenja i organizacijskog života i manifestira se na mnoge načine, kao što su svakodnevni e-mailovi, sastanci i otvoreni forumi, godišnji ciljevi i tromjesečna izvješća, ili zauzimanje stava u odgovoru na društvena ili politička pitanja“ (Falkheimer; Heide, 2022, 366).

U slučaju krize COVID-19, obustavljene su sve vrste uobičajene rutine i organizacije jedne zajednice, a interna je komunikacija postala presudan faktor za učinkovitost rada (Falkheimer; Heide, 2022, 366).

„U takvim okolnostima, nužno je imati internu komunikaciju kako bi se zaposlenike informiralo o organizacijskim promjenama, novim razvojnim događajima, smanjilo osjećaj nesigurnosti, ublažio stres, frustracija, strah i nesigurnost te kako bi se ublažile negativne ekonomske posljedice krize za organizaciju“ (Falkheimer; Heide, 2022, 366).

Komunikacija lidera, prema Falkheimeru i Heidu ima izrazitu važnost prmea učinkovitost kvalitete interne komunikacije, rezultati pokazuju kako kvalitetna komunikacija potiče i kvalitetne odnose između organizacije i zaposlenika, prisutna je pozitivna organizacijska

kultura koja doprinosi i naposljetku financijskim ciljevima jedne organizacije (Falkheimer; Heide, 368).

8. Zaključak

Zaključno, stoicizam predstavlja moćan alat za osobni i profesionalni razvoj, posebno u kontekstu vođenja i odnosa s javnošću. Integriranjem stoičkih načela u suvremene liderske prakse, lideri mogu razviti dublju emocionalnu inteligenciju, povećati svoju otpornost na stres i poboljšati svoju sposobnost donošenja odluka. Stoicizam nudi vrlo korisne smjernice kako ostati čvrst, karakteran i usmjeren ka cilju, čak i u najizazovnijim situacijama, što je ključ za uspješno vođenje u dinamičnom svijetu odnosa s javnošću. Također, stoicizam potiče na odgovornost i etičnost, što dodatno osnažuje lidere u njihovim nastojanjima da izgrade povjerenje i održive odnose. Na taj način, stoicizam ne samo da doprinosi jačanju individualnih vještina lidera i članova zajednice, već i unapređuje ukupnu organizacijsku kulturu, vodeći prema realizaciji inicijalno zacrtanih ciljeva.

Bibliografija

Falkheimer, Jesper, and Mats Heide, eds. *Research Handbook on Strategic Communication*. Cheltenham, UK ; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, 2022.

Holiday, Ryan, and Stephen Hanselman. *Lives of the Stoics: The Art of Living from Zeno to Marcus Aurelius*. New York: Portfolio/Penguin, 2020.

Manning, George, and Kent Curtis. *The Art of Leadership*. 4th ed. New York: McGraw-Hill, 2012.

Murray, Kevin. *The Language of Leaders: How Top CEOs Communicate to Inspire, Influence and Achieve Results*. 2nd Edition. Philadelphia, PA: Kogan Page Ltd, 2013.

Northouse, Peter G. *Leadership: Theory and Practice*. Ninth Edition. Los Angeles: SAGE Publishing, 2022.